

פרשת בהר תש"פ
סוף התורה

ויקרא פרק כה

(גב) ואם מעט נשאך בשנים עד שנת היבל וחשב לו כפי שניו ישיב את גאלתו: (נג) כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא ירדנו בפרך לעיניך: (נד) ואם לא יגאל באלה - באלה הוא נגאל, ואינו נגאל בשש: **הוא ובניו עמו** - הנכרי חייב במזונות בניו כישראל: (נה) **כי לי בני ישראל עבדים** - שטרי קודם: **אני ה' אלהיכם** - כל המשעבדן מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה:

רש"י

(נג) **לא ירדנו בפרך לעיניך** - כלומר ואתה רואה: (נד) **ואם לא יגאל באלה** - באלה הוא נגאל, ואינו נגאל בשש: **הוא ובניו עמו** - הנכרי חייב במזונות בניו כישראל: (נה) **כי לי בני ישראל עבדים** - שטרי קודם: **אני ה' אלהיכם** - כל המשעבדן מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה:

ויקרא פרק כו

(א) **לא תעשו לכם אילים ופסל ומצבה** לא תקימו לכם וּאָבֹן משפית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה כי אני ה' אלהיכם: (ב) **את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו** אני ה':

רש"י

(א) **לא תעשו לכם אילים** - כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו. ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר בתחלה הזהיר על השביעית, ואם חמד ממון ונחשד על השביעית סופו למכור מטלטליו, לכך סמך לה וכי תמכרו ממכר (ויקי' כה יד), מה כתיב ביה או קנה מיד עמיתך (שם), דבר הנקנה מיד ליד. לא חזר בו, סוף מוכר אחוזתו. לא חזר בו, סוף מוכר את ביתו. לא חזר בו, סוף לווה ברבית. כל אלו האחרונות קשות מן הראשונות. לא חזר בו, סוף מוכר את עצמו. לא חזר בו, לא דיו לישראל אלא אפילו לגוי: **ואבן משכית** - לשון כסוי, כמו (שמות לג כב) ושכתי כפי, שמכסין הקרקע ברצפת אבנים: **להשתחוות עליה** - אפילו לשמים, לפי שהשתחואה בפשוט ידים ורגלים היא, ואסרה תורה לעשות כן חוץ מן המקדש: (ב) **אני ה'** - נאמן שלם שכר:

יהושע פרק א

(א) **ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון** משרת משה לאמר: (ב) **משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הנה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל:** (ג) **כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתי כאשר דברתי אל משה:** (ד) **מהמדבר והלבנון הנה ועד הנהר הגדול נהר פרת כל ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם:** (ה) **לא יתניצב איש לפניך כל ימי חיךך כאשר הייתי עם משה אהיה עמך לא ארפך ולא אעזבך:** (ו) **חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם:** (ז) **רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל תסור מפניו מיו ושמאול למען תשכיל בכל אשר תלך:** (ח) **לא ימוש ספר התורה הזה מפיד וְהָיְתָה בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ כִּי אִזּוּ תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכְךָ וְאִזּוּ תִשְׁכַּל:** (ט) **הלוא צויתך חזק ואמץ אל תערץ ואל תחת פי עמך ה' אלהיך בכל אשר תלך:**

רש"י

(א) **ויהי אחרי מות משה** - מחובר על סדר התורה המסויימת/המסיימת/ בפטירת משה וזה מחובר לה: (ב) **משה עבדי מת** - ואילו היה קיים בו הייתי חפץ ורבותינו דרשוהו על שלשת אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה בא יהושע ושאל אמר לו הקדוש ברוך הוא משה עבדי מת והתורה על שמו נקראת לומר לך אי אפשר צא וטורדן במלחמה: (ג) **כל מקום אשר תדרוך** - תדרוך כיוצא בו נאמר למשה ושנינו בספרי אם ללמד על תחומי ארץ ישראל הרי הוא אומר מן המדבר והלבנון אם כן למה נאמר אשר תדרוך אף חוצה לארץ משתכבשו את הארץ כל מה שתכבשו חוצה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם: (ד) **מן הלבנון והמדבר** - הוא מדבר קדש מדבר צין שעל ידי אדום שהיה במקצוע דרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ שנאמר והנה אנחנו בקדש וגומר, ומניין שהיה בדרומית מזרחית שנא' והיה לכם פאת נגב ממדבר צין על ידי אדום: **ועד הנהר הגדול נהר פרת** - זה רחבה מדרום לצפון: **כל ארץ החתים** - בכלל הזה: **ועד הים הגדול מבוא השמש** - לארכה מן המזרח למערב: (ו) **חזק ואמץ** - בדרך ארץ כמה שהוא אומר כי אתה תנחיל: (ז) **רק חזק ואמץ מאד** - בתורה כמו שהוא או' לשמור ולעשות ככל התורה: **תשכיל** - תצליח: (ח) **ספר התורה הזה** - ספר משנה תורה היה לפניו: **והגית בו** - והתבוננת בו כל הגיון שבתורה בלב כד"א והגיון לבי לפניך, לבך יהגה אימה: (ט) **הלוא צויתך חזק ואמץ** - במלחמה כמ"ש אל תערוץ ואל תחת והיכן צוהו בימי משה שנא' ויצו את יהושע בן נון וגו':

יהושע פרק כד פסוק כט

ויהי אחרי הדברים האלה וימת יהושע בן נון עבד ה' בן מאה ועשר שנים:

